

การวิเคราะห์ก้อนทูมต่อมน้ำลายพารอติด
ในโรงพยาบาลราชนครรัชสีมา
ANALYSIS OF PAROTID GLAND TUMOR IN
MAHARAT NAKHON RATCHASIMA HOSPITAL

วรรณท์ อินรุ่งโรจน์ *

Abstract: The study of parotid tumor had been conducted in ENT department of Maharat Nakhonratchasima hospital between 1st of January 1989 to 30th of April 1997. Forty-six cases were recruited, ages ranged from 14 to 78 years. The tumors were excised and proved pathologically in all patients. Thirty-five cases (76.1%) were benign, eight cases were malignant (17.4%) and three were inflammation (6.5%). Among 35 cases of benign tumors, the three common pathologies comprised 15 cases of benign mixed tumor (42.8%), 6 cases of Warthin's tumor (17.1%) and 3 cases of the retention cysts (8.6%). The malignant tumors consisted of 3 cases of mucoepidermoid carcinoma (37.5%) the most common, 2 cases of acinic cell carcinoma (25.0 %) and 1 case of adenoid cystic carcinoma (12.5%). Forty-two cases (91.3%) were operated with superficial parotidectomy with facial nerve preservation method. The other operations were total parotidectomy with facial nerve preservation method in 3 cases (6.5%) and biopsy in 1 case (2.2%). After parotidectomy some malignant cases were treated with radiation therapy or chemotherapy. The complication after operation was found in 5 cases, 4 were facial palsy and 1 was salivary fistula.

บทคัดย่อ ศึกษาผู้ป่วยก้อนทูมของต่อมน้ำลายพารอติด จำนวน 46 รายซึ่งได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดต่อมน้ำลายพารอติดและพิสูจน์ผลขันนีอุทุกราย ที่ฝ่ายโสต ศอ นาสิก โรงพยาบาลราชนครรัชสีมา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2532 ถึง วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2540 รวมระยะเวลา 8 ปี 4 เดือน มีผู้ป่วยอายุน้อยที่สุด 14 ปี อายุมากที่สุด 78 ปี พับผู้ป่วยเป็นก้อนทูมชนิดไม่ร้ายแรง 35 ราย (76.1 %) ชนิดร้ายแรง 8 ราย (17.4%) ชนิดจากการอักเสบ 3 ราย (6.5%) ก้อนทูมชนิดไม่ร้ายแรง Benign mixed Tumor มากที่สุด 15 ราย (42.8%) รองลงมาเป็น Wathin's tumor 6 ราย (17.1%) Retension cyst 3 ราย(8.6%) ก้อนทูมชนิดร้ายแรงชนิด พับ Mucoepidermoid carcinoma มากที่สุด 3 ราย (37.5%) Acinic cell carcinoma 2 ราย (25.0%) Malignant lymphoma 2 ราย (25.0%) Adenoid cystic carcinoma 1 ราย (12.5%) ผู้ป่วยส่วนใหญ่ได้รับการผ่าตัด Superficial parotidectomy with preservation facial nerve 42 ราย (91.3%) ทำผ่าตัด Total parotidectomy with preservation facial nerve 3 ราย (6.5%) ทำผ่าตัด Biopsy 1 ราย (2.2%) บางรายได้รับการผ่าตัด Parotidectomy ร่วมกับ Post operative radiation therapy หรือ Chemotherapy พบรอยแผล ซึ่งหลังผ่าตัด 5 รายเป็น Facial palsy 4 ราย Salivary fistula 1 ราย

* แพทย์ก่อรุ่งงานโสต ศอ นาสิก โรงพยาบาลราชนครรัชสีมา

บทนำ

ก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด พบได้ไม่น่าเบื่อย ผู้ป่วยส่วนใหญ่มาหาด้วยอาการเป็นก้อนที่บริเวณหน้าต่อไปหยหรือได้ใบหู ก้อนโตเข้าและมักไม่ปวด พยาธิวิทยาของก้อนทุ่มส่วนใหญ่ร้อยละ 75-80 เป็นก้อนทุ่มชนิดไม่ร้ายแรงและเป็นก้อนทุ่มชนิดร้ายแรงร้อยละ 10-15 การรายงานสถิติในประเทศไทยมีไม่น่าเบื่อ วิจิตรและสว่างรายงานจากกรุงเทพ สิกขิศักดิ์และสุเมธรรมรายงานจากสงขลาว่ามีอุบัติการไกลัดเคียงกับการรายงานในต่างประเทศ ผู้รายงานได้ศึกษาชนิดของก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติดในผู้ป่วยที่มารับการตรวจรักษาและผ่าตัดที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาและวิเคราะห์ชนิดของก้อนทุ่มจากการพิสูจน์ขึ้นเนื้อ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาชนิดของก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติดที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาและศึกษาเบรียบเทียบกับการศึกษาของทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

วัสดุและวิธีการ

ได้ทำการศึกษาข้อมูลหลังจากเวชระเบียนประวัติผู้ป่วยบันทึกการผ่าตัดและบันทึกผลขั้นเนื้อเท่าที่ค้นหาได้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2532 จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2540 ตรวจพบผู้ป่วยที่มารับการรักษาด้วยวิธีการผ่าตัดก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติดที่ฝ่ายโสต ศอ นาสิก โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 46 ราย ยกเว้นในรายที่เป็นฝีเป็นหนองของต่อมน้ำลายพารอติด จึงได้ทำการวิเคราะห์ชนิดของก้อนทุ่มจากการพิสูจน์ขึ้นเนื้อ

ผลการศึกษา

ผู้ป่วยจำนวน 46 รายที่มารับการรักษาด้วยเรื่องก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด มีผู้ป่วยอายุตั้งแต่ 14 ปีถึง 78 ปี อายุเฉลี่ย 46.1 ปี ส่วนใหญ่ของผู้ป่วยพบในช่วงอายุ 31-60 ปี จำนวน 33 ราย (71.7%) (ตารางที่ 1) มีผู้ป่วยชาย 20 ราย ผู้ป่วยหญิง 26 ราย อัตราส่วนชายต่อหญิง 1:1.3 อาการที่นำผู้ป่วยมาพบแพทย์ คือมีก้อนที่บริเวณหน้าและได้ใบหู ก้อนส่วนใหญ่โตเข้าและไม่มีอาการปวด พบ Benign mixed tumor ในคนไข้ช่วงอายุ 32-59 ปี จำนวน 12 ราย (80%) และไม่พบในอายุน้อยกว่า 20 ปี พบ Warthin's tumor 6 รายในช่วงอายุ 52-76 ปี

ช่วงระยะเวลาที่ผู้ป่วยมาพบแพทย์ตั้งแต่เริ่มมีอาการพบก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด เร็วที่สุด 4 สัปดาห์ นานที่สุด 10 ปี ค่าเฉลี่ย 32 เดือน ค่าเฉลี่ยระยะเวลาของผู้ป่วยที่เป็นก้อนทุ่มชนิดไม่ร้ายแรง 32.2 เดือน ค่าเฉลี่ยระยะเวลาของผู้ป่วยที่เป็นก้อนทุ่มชนิดร้ายแรง 35.7 เดือน (ตารางที่ 2) การผ่าตัดขั้นอยู่กับตำแหน่งของก้อนทุ่มว่าอยู่ที่ Superficial lobe หรือ Deep lobe ที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาพบก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติดที่ Superficial lobe เป็นส่วนใหญ่ จำนวนผู้ป่วยที่ได้รับการทำผ่าตัด Superficial parotidectomy 42 ราย (91.3%) ทำผ่าตัด Total parotidectomy 3 ราย (6.5%) ทำผ่าตัด Biopsy 1 ราย (2.2%)

ผลขั้นเนื้อของก้อนทุ่มต่อมน้ำลายพารอติด พบเป็นก้อนทุ่มชนิดไม่ร้ายแรง 35 ราย (76.1%) ชนิดร้ายแรง 8 ราย (17.4%) ชนิดจากการอักเสบ 3 ราย (6.5%) ก้อนทุ่มชนิดไม่ร้ายแรงพบ Benign Mixed tumor มากที่สุด 15 ราย (42.8%) รองลงมาพบ Warthin's tumor 6 ราย (17.1%) Retention

(Tuberculosis) 2 ፳፻፲፭

Cyst 3 718 (8.6%) Benign lymphohelial cyst 2 718 (5.7%) Tubular adenoma 2 718 (5.7%) Lymphangioma 2 718 (5.7%) Neurilemma 1 718 (2.9%) Lymph node reactive hyperplasia 1 718 (2.9%) Fatty infiltration with fibrosis 1 718 (2.9%) Adenoid cystic carcinoma 2 718 (25.0%) Malignant lymphoma 2 718 (25.0%) Adenoïd cystic carcinoma 1 718 (12.5%) (4 718) 4 718 Granulomatous salivary glanditis 1 718 Chronic salivary glanditis 1 718

radiation therapy 1 3181 Adenoid cystic carcinoma
Biopsy 3181 Postoperative radiation therapy 1 3181
Mucoglandular carcinoma 3181 Low grade 3181
Parotidectomy 3181

5 นิรภัย Superficial parotidectomy จัดสูง Chemotherapy 1 จัดกันๆ Malignant non Hodgkin's lymphoma diffuse small and large cell type ที่ response ดี Chemotherapy

6 นิรภัย Total parotidectomy จัดสูง Chemotherapy 1 จัดกันๆ Malignant non Hodgkin's lymphoma small lymphocytic cell low grade ที่ response ดี Chemotherapy

Mu Salivary fistula 1 78 痘瘍性面神經麻痹 5 78 面神經麻痹 Facial nerve palsy 4 78 畸形 Salivary fistula 1 78 痘瘍性面神經麻痹 14 78 面神經麻痹 Total parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 2 78 痘瘍性面神經麻痹 32 78 痘瘍性面神經麻痹 Superficial parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 2 78 痘瘍性面神經麻痹 78 畸形面神經麻痹 3 78 畸形面神經麻痹 78 畸形面神經麻痹 Superficial parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 2 78 痘瘍性面神經麻痹 78 畸形面神經麻痹 7 78 畸形面神經麻痹 4 78 畸形面神經麻痹 26 78 畸形面神經麻痹 Recurrent benign mixed tumor 78 畸形面神經麻痹 7 78 畸形面神經麻痹 26 78 畸形面神經麻痹 65 78 畸形面神經麻痹 Superficial parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 2 78 畸形面神經麻痹 Benign facial Parotidectomy mu Facial palsy 78 畸形面神經麻痹 3 78 畸形面神經麻痹 2 78 畸形面神經麻痹 Benign facial Parotidectomy mu Facial palsy 78 畸形面神經麻痹 2 78 畸形面神經麻痹 Superficial parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 3 78 畸形面神經麻痹 Benign facial Parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 2 78 畸形面神經麻痹 Superficial parotidectomy 78 畸形面神經麻痹 Benign mixed tumor mu Facial nerve palsy 78 畸形面神經麻痹 7 78 畸形面神經麻痹 2 78 畸形面神經麻痹 Benign mixed tumor mu Facial nerve palsy 78 畸形面神經麻痹 7 78 畸形面神經麻痹 2 78 畸形面神經麻痹 Benign

วิจารณ์

จากการศึกษาพบว่าคนไข้ก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติดส่วนใหญ่อยู่อายุมากกว่า 20 ปีและพบมากในช่วงอายุ 31-60 ปีซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาทั่วไปที่พบมากในผู้ใหญ่ พบร้อยในเด็ก การศึกษาครั้งนี้พบอายุ 14 ปีเพียง 1 รายเท่านั้นเป็นชนิด Lymphangioma พบรอย Benign mixed tumor ในคนไข้ช่วงอายุระหว่าง 32-59 ปีจำนวน 12 ราย (80%) และไม่พบในอายุน้อยกว่า 20 ปีซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาในต่างประเทศที่พบในช่วงอายุประมาณ 30-40 ปี¹ ส่วน Warthin's tumor นั้นทั้ง 6 รายพบในช่วงอายุ 52-76 ปีซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาในต่างประเทศที่พบในอายุมากกว่า 40 ปี^{1,3,5}

ช่วงระยะเวลาที่ผู้ป่วยมาพบแพทย์ดังต่อเริ่มพบก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด เร็วที่สุด 4 สัปดาห์ นานที่สุด 10 ปี ค่าเฉลี่ย 32 เดือน ระยะเวลาเฉลี่ยที่ผู้ป่วยเริ่มพบว่ามีก้อนจนถึงมาพบแพทย์ในก้อนทุ่มชนิดไม่ร้ายแรง 32.2 เดือน ชนิดร้ายแรง 35.7 เดือน ซึ่งไม่แตกต่างกันเนื่องจากก้อนทุ่มชนิดร้ายแรงหลายชนิดโตข้ามกาง บางชนิดกินระยะเวลานานถึง 20 ปี ทำให้ไม่สามารถใช้ระยะเวลาเป็นข้อสนับสนุนว่าเป็นชนิดธรรมชาติหรือชนิดร้ายแรงยกเว้นก้อนทุ่มโดยรวมมาก จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าผู้ป่วย Acinic cell carcinoma ทั้ง 2 รายมาพบแพทย์ด้วยประวัติเป็นก้อนนานถึง 10 ปี

ก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด พบรอยไม่ร้ายแรงร้อยละ 76.1 ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาทั่วไปทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศซึ่งพบร้อยละ 66-80^{1,2,3,4,5,6} การวิเคราะห์ก้อนทุ่มชนิดไม่ร้ายแรงพบ Benign mixed tumor มากที่สุดร้อยละ 42.8 น้อยกว่าที่สิทธิศักดิ์และสุเมธรายงานจากสหภาพ 64.10² และน้อยกว่าที่ต่างประเทศซึ่งพบร้อยละ 65-75^{1,3} สำหรับ Warthin's tumor ที่พบรองลงมา เช่นเดียวกันนั้นพบร้อยละ 17.1 น้อยกว่าที่ศุภกรและคณะซึ่งพบร้อยละ 24.6⁴ สิทธิศักดิ์และสุเมธพบร้อยละ 28.1² แต่มากกว่าที่ต่างประเทศซึ่งพบร้อยละ 9.1¹ ส่วนเนื้องอกชนิดอื่นๆ เช่น Retension cyst, Benign lymphotheelial cyst, Tubular adenoma, Lymphangioma, Neurilemmoma พบร้อยละ 17.4 แยกเป็น Mucoepidermoid ชนิด low grade 2 ราย high grade 1 ราย รวมเป็น 3 ราย (37.5%) Acinic cell carcinoma 2 ราย (25.0%) Malignant lymphoma 2 ราย (25.0%) Adenoid cystic carcinoma 1 ราย (12.5%) ไม่พบ Malignant mixed tumor และ Adenocarcinoma หรือ Carcinoma ชนิดอื่นๆ

การรักษาขึ้นอยู่กับตำแหน่งของก้อนทุ่ม และผลชิ้นเนื้อ ถ้าก้อนทุ่มอยู่ที่ Superficial lobe ของ Parotid gland จะทำการ Superficial parotidectomy with facial nerve preservation ถ้าก้อนทุ่มอยู่ที่ Deep lobe ของ Parotid gland จะทำการ Total parotidectomy with facial nerve preservation ส่วนผลชิ้นเนื้อ ถ้าเป็นชนิดร้ายแรงจะทำการ Postoperative radiation therapy หรือ Chemotherapy ร่วมด้วย

สรุป

จากการศึกษาผู้ป่วยก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติดที่ฝ่ายโสด ศอ นาสิกโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาจำนวน 46 รายซึ่งได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดต่อมน้ำลายพารอติดและพิสูจน์ผลชิ้นเนื้อทุกราย พบรอยในช่วงอายุ 31-60 ปี ระยะเวลาที่ผู้ป่วยมาพบแพทย์ดังต่อเริ่มพบก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด เร็วที่สุด 1 เดือน นานที่สุด 10 ปี ไม่สามารถใช้ระยะเวลาที่เริ่มพบก้อนทุ่มเป็นข้อสนับสนุนว่าเป็นชนิดธรรมชาติหรือชนิดร้ายแรงยกเว้นก้อนทุ่มโดยรวมมาก ก้อนทุ่มของต่อมน้ำลายพารอติด พบรอยไม่ร้ายแรงร้อยละ 76.1 เป็น Benign mixed tumor มากที่สุด รองลงมาพบ Warthin's tumor ก้อนทุ่มชนิดร้ายแรงร้อยละ 17.4 ก้อนทุ่มชนิดร้ายแรงพบ Mucoepidermoid carcinoma มากที่สุด ก้อน

ตารางที่ 3 พยาธิวิทยาของก้อนทูมต่อมน้ำลายชนิดไม่ร้ายแรง

ชนิดของพยาธิวิทยา	จำนวน		รวม	ร้อยละ
	ชาย	หญิง		
Benign Mixed tumor	4	11	15	42.8
Warthin's tumor	5	1	6	17.1
Retention cyst	1	2	3	8.6
Benign lymphoepithelial cyst	1	1	2	5.7
Tubular adenoma	-	2	2	5.7
Lymphangioma	1	1	2	5.7
Sialosis	1	1	2	5.7
Neurilemmoma	-	1	1	2.9
Lymphnode reactive hyperplasia	1	-	1	2.9
Fatty infiltration with fibrosis	-	1	1	2.9
รวม	14	21	35	100

ตารางที่ 4 พยาธิวิทยาของก้อนทูมต่อมน้ำลายชนิดร้ายแรง

ชนิดของพยาธิวิทยา	จำนวน		รวม	ร้อยละ
	ชาย	หญิง		
Low grade Mucoepidermoid tumor	1	1	2	25.0
High grade Mucoepidermoid tumor	1	-	1	12.5
Malignant lymphoma	1	1	2	25.0
Acinous cell carcinoma	-	2	2	25.0
Adenoid cystic carcinoma	1	-	1	12.5
รวม	4	4	8	100

ตารางที่ 5 แสดงวิธีการรักษา

ชนิดของการผ่าตัด	จำนวน(คน)
Superficial parotidectomy	41
Total parotidectomy	1
total parotidectomy+Post-op radiation therapy	1
Biopsy+Post-op radiation therapy	1
Superficial parotidectomy+chemotherapy	1
Total parotidectomy+chemotherapy	1
รวม	46

ทุมชนิดเกิดจากการอักเสบร้อยละ 6.5 การรักษาขึ้นอยู่กับตำแหน่งของก้อนทุมและผลขันเนื้อ และเนื่องจากเป็นการศึกษาแบบย้อนหลัง ข้อมูลในการติดตามผลการรักษาจึงไม่สมบูรณ์

ตารางที่ 1 แสดงอายุผู้ป่วย

	จำนวน(คน)	ร้อยละ
0-15	1	2.2
16-30	5	10.9
31-45	17	36.9
46-60	16	34.8
61-75	5	10.9
>76	2	4.3
รวม	46	100

ตารางที่ 2 แสดงระยะเวลาที่คุณใช้ก้อนทุมก่อนมาพบแพทย์

ระยะเวลา(เดือน)	จำนวนผู้ป่วยแยกตามผลขันเนื้อ	
	ชนิดร้ายแรง	ชนิดไม่ร้ายแรง
0-3	2	2
4-6	1	3
7-9	0	3
10-12	3	7
13-24	0	6
25-36	0	5
37-48	0	0
48-60	0	3
61-72	0	2
73-84	0	1
มากกว่า 84	2	2
รวม	8	34

เอกสารอ้างอิง

1. CURRENT THERAPY IN OTOLARYNGOLOGY HEAD AND NECK SURGERY 4
GEORGEA. GATES, M.D.
2. สีทธิศักดิ์ พฤกษ์บิดิกุล และ สุเมธ พีรุณิ สารสารทู คอ จมูกและใบหน้า ปีที่ 5 ฉบับที่ 1
มกราคม 2533 หน้า 11-14
3. TUMORS OF THE MAJOR SALIVARY GLAND by A.C. THACKRAY,M.D. and R.B.
LUCAS, M.D. 1974
4. เนื้องอกชนิดธรรมชาตของต่อมน้ำลายพารอยดิค : ประสบการณ์ 31 ปี ที่ MDACC , ศุภาร โรงพยาบาล
นิโนทัช, พ.บ.
5. อัลันโด เจ บัลลันทายน์, พ.บ., แพทย์เชี่ย เอฟ โอล์ฟ, ว.ท.บ. สารศิริราช 2536 : 45 : 167-
173
6. เนื้องอกของต่อมน้ำลาย การศึกษาจากเนื้อศัลยกรรม 1,033 ราย ไฟโรน์ ปราชิตาดikanoff และ
คณะ สารสารโรคมะเร็ง ปีที่ 4 ฉบับที่ 3-4 และปีที่ 5 ฉบับที่ 1-2 กรกฎาคม 2521-มิถุนายน 2522
6. วิจิตร บุณยะโหดรร , สว่าง เชื้อทิรัญ อัตราเกิดของก้อนทูมของต่อมน้ำลายในกรุงเทพ : กรุงเทพ
เวชสาร, 2523:36